

Skolverket
Att. Eva Blomdahl
106 20 Stockholm

2014 05 12
Dnr: 2014-006

Remiss av allmänna råd med kommentar om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram

Riksförbundet FUB, För barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning, är en intresseorganisation som arbetar för att människor med utvecklingsstörning ska kunna leva ett gott liv med full delaktighet i samhällslivet och rätt till samma levnadsvillkor som gäller för andra. Riksförbundet FUB har ca 26 500 medlemmar.

Riksförbundet för Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna (FUB) vill lämna följande synpunkter på Skolverkets remiss av allmänna råd med kommentar om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram.

Allmänna synpunkter

Riksförbundet FUB var generellt sett positiva till de Allmänna Råd om arbete med åtgärdsprogram som Skolverket tog fram hösten 2013. Vi anser att Skolverkets förslag med anledning av den förändrade lagstiftningen på området visar ytterligare förbättringar i att skapa ett dokument som ska fungera som stöd i skolans praktiska arbete. Det finns dock några områden där vi skulle vilja se ett utvecklat resonemang för att förstärka skolsituationen för vår målgrupp.

Vi instämmer i Skolverkets konstaterande att många skolor tenderar att fokusera på att eleven är bärare av problemen i skolsituationen istället för att konstruktivt skapa förutsättningar för den enskilde. Därför är det viktigt att det blir mycket tydligt att skolan har ett kompensatoriskt ansvar för att så långt som möjligt motverka de konsekvenser som en utvecklingsstörning innebär för den enskilde eleven. Det får inte råda något tvivel i den frågan.

Med tidigare undersökningar i åtanke¹ skulle Riksförbundet FUB vilja att skolans ansvarsroll betonas än mer. Skolans ansvar för dialogen mellan hemmet och skolan bör vara tydligare, och då

---

¹ Skolverkets Nationella kvalitetsgranskning kring åtgärdsprogram 1999

inte bara när det gäller att vårdnadshavaren motsätter sig en utredning utan även i löpande dialog som gäller elevens skolsituation.

Kort om stödinsatser

Riksförbundet FUB anser att det är bra att skolans kompensatoriska uppdrag när det gäller elever med funktionsnedsättning blir mer uttalat, men skulle vilja se att de Allmänna råden utvecklade hur skolan så långt som möjligt utifrån ett elevperspektiv konkret ska kunna motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Vår organisation tycker det är bra med en tydlig definition om vad som avses med stöd, extra anpassningar och särskilt stöd då vårt intryck är att det finns tillfällen då det råder viss begreppsförvirring kring de olika stödformerna.

Det finns en tidsaspekt som benämns som *skyndsam* när elever i behov av stöd ska ges sådant i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Detta är det uttryck som används i lagtexten (Skollagen 3:8) och är därför lämpligen det uttryck som användas i de Allmänna råden, dock anser vi att det bör finnas en rekommendation om vilken tidsrymd som avses med skyndsam.

Riksförbundet FUB ser positivt på att det blir tydligt att elever som uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation, än de som på kort sikt är direkt kopplade till uppfyllelse av kunskapskraven, har rätt till olika former av stöd. Elever med utvecklingsstörning kan bla ha svårigheter med social kommunikation och abstraktion vilket innebär att de har svårigheter att förstå vad läraren säger, aktivt delta i grupparbeten och att de inte har kamrater i samma utsträckning som andra jämnåriga². Dock ser vi här ett behov av att, även om det inte skulle handla om stöd som föranleds av ett åtgärdsprogram, skolan skapar rutiner för att dokumentera de extra anpassningarna.

De elever med utvecklingsstörning som får extra anpassningar och begär betyg i grundsärskolans årskurs 6-9³, eller som går i grundskolans årskurs 6-9 får detta dokumenterat endast om skolan väljer att göra det. Extra anpassningar handlar om ett mer genomtänkt och planerat stöd för eleven. För att detta inte ska riskera att bli godtyckligt och personbundet bör de Allmänna råden rekommendera att anpassningarna på något sätt finns dokumenterade. Liksom ett åtgärdsprogram bör ett underlag för extra anpassningar vara ett användbart verktyg i det praktiska arbetet i den pedagogiska verksamheten kring eleven.

2 Uppmärksamma

Att ta tillvarata den specialpedagogiska kompetensen

---

² Emanuelsson, Sonnander ”Svagbegåvade i vanlig skola: en uppföljning genom högstadiet och gymnasieskolan”, Stockholms universitet, Institutionen för pedagogik, 1990

³ Skollagen (2010.800) kap 11 § 16a

Riksförbundet FUB är eniga med Skolverket i att den specialpedagogiska kompetensen ska finnas på skolan och tas tillvara i arbetet med att skapa en optimal lärandemiljö för elever i alla skolformer. Personal med sådan kompetens bör särskilt finnas med i skolans kompensatoriska uppdrag för att så långt som möjligt motverka de konsekvenser som en utvecklingsstörning innebär för den enskilde eleven.

3 Utredda

Att samarbeta med eleven och elevens vårdnadshavare

Riksförbundet FUB anser att det är bra att Skolverket i de Allmänna råden tar upp att skolan behöver vara lyhörd inför elevens och vårdnadshavarens kunskaper om elevens skolsituation. Skolans ansvar för dialogen mellan hemmet och skolan bör vara tydligare, och då inte bara när det gäller att vårdnadshavaren motsätter sig en utredning utan även i löpande dialog som gäller elevens skolsituation.

De elever vi representerar är ofta i behov av stöd inte bara i själva undervisningen utan även med att stå i kö i matsalen, aktivera sig på raster, vid byte av klassrum, ta fram rätt material, inför och efter gymnastiklektioner samt inte minst i sin kommunikation under hela skoldagen. För att eleven ska få rätt stöd i sin sociala och personliga utveckling är dialogen med vårdnadshavaren mycket viktig⁴. Vårdnadshavare och skolpersonal kan ofta i en dialog arbeta fram en helhetsbild av elevens situation, dvs vad som tröttar ut och vad som motiverar, så att det blir tydligt för alla i elevens omgivning hur skolan kan skapa optimala förutsättningar för lärande.

Formalia vid dokumentationen av utredningen

Riksförbundet FUB anser att i sista stycket ska det göras ett tillägg i sista meningen. ”När utredningen är klar behöver skolan se till att elevens vårdnadshavare får ta del av den *skyndsamt*.” Det bör även dokumenteras vilket datum eleven och vårdnadshavare fått ta del av utredningen.

4 Utarbeta

Att samarbeta med eleven eller elevens vårdnadshavare

Att de Allmänna råden omnämner möjligheten att få ta ställning till åtgärder som skolan anser behöver vidtas *innan* formellt beslut fattas är något som Riksförbundet FUB tidigare har arbetat för och därför ser mycket positivt på. Detta ger utrymme för förslag och samtal från båda parter. Vårdnadshavaren ska inte ställas inför redan fattade beslut⁵ utan få vara delaktig i processen så långt det är möjligt.

Särskild undervisningsgrupp, enskild undervisning och anpassad studiegång

---

⁴ Miedel, Reynolds, ”Parent Involvement in Early Intervention for Disadvantaged Children: Does It Matter?”, University of Wisconsin-Madison, Madison, WI, USA 1999

⁵ Asp-Onsjö ”Åtgärdsprogram i praktiken, Studentlitteratur sid 136 f

Det resonemang som förs om de olika formerna av stödundervisning är något som Riksförbundet FUB anser är bra. Det behöver vara tydligt vad de innebär för den enskilde eleven i den dagliga undervisningen och vilka konsekvenser de medför. När det gäller en så genomgripande åtgärd som anpassad studiegång anser vi att det är viktigt att det är en åtgärd som, förutom att den ska föregås av

noggranna överväganden, bör vara något som är att se som en sista utväg då andra lösningar inte har fungerat. Kraven på skolan bör i detta fall ställas högt, då konsekvenserna för den enskilde eleven är av långsiktig karaktär.

Åtgärder i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan

Det förekommer att en elev på grund av medicinska skäl är frånvarande från skolan under så pass lång tid, antingen sammanhängande eller under flera olika tillfällen, att en icke oväsentlig del av undervisning går förlorad. Det är inte ovanligt att elever inom gymnasiesärskolan har flera funktionsnedsättningar vilka kan innebära svåra medicinska konsekvenser som periodvis behandlas på sjukhus eller i hemmet. Riksförbundet FUB anser att det då ska finnas möjlighet att förlänga elevens undervisningstid. Det bör då jämföras med en elev som ges möjlighet att förlänga sin studietid på grund av att det föreligger en risk att eleven inte kommer att uppnå godkända resultat.

Att utvärdera tillsammans med eleven och elevens vårdnadshavare

Riksförbundet FUB är enig med Skolverket i att det är viktigt att i utvärderingen uppmärksamma om åtgärderna ger resultat, men vi anser att det även bör vägas in att åtgärder inte heller får avslutas alltför snabbt. Elever med utvecklingsstörning behöver ofta mer tid för att ta in och bearbeta information därför är det viktigt att stödåtgärder i undervisningen ges den tid som behövs för en professionell utvärdering. För att en utvärdering av åtgärdsprogrammet ska ge bästa resultat, anser Riksförbundet FUB att det är viktigt att vårdnadshavarens synpunkter tas till vara även i utvärderingsprocessen.

Stockholm som ovan

För Riksförbundet FUB

A handwritten signature in blue ink, consisting of stylized, cursive letters, likely representing the name of the representative for Riksförbundet FUB.

Thomas Jansson
Förbundsordförande